

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Aqvæ Vitæ, De Fontibvs Salvatoris. hoc est, Doctrina
Evangelica De Meditatione mortis**

Kispenning, Henricus

Antverpiæ, 1583

Liber Septimvs. Exhortandi & Consolandi Rationes pro difficulter & periculosè parturientibus feminis: & iis qui sontes vel insontes supplicio afficiuntur: tum etiam, qui subita morte opprimuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46214](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46214)

LIBER SEPTIMVS,

SIVE

EXHORTANDI ET CONSOLANDI RATIONES, PRO
difficulter & periculosè parturientibus
feminis: & iis qui fontes vel infontes sup-
plicio afficiuntur: tum etiam qui subita
morte opprimuntur.

Speciales & particulares quasdam exhortandi &
consolandi Rationes hoc vltimo libro necessa-
riò tradendas.

*Onfectis sex libris superioribus, qui ge-
nerales exhortandi & consolandi Ra-
tiones continent, quoniam ad eos agro-
tos, qui naturali morbo vlti mortem
obeunt, ille pertinent, nec cuius mortis
generi conueniunt: res ipsa nos admo-*

CAP. I.

*net, speciales & particulares quasdam necessariò ad-
dendas, & vltimo hoc libro seorsum tradendas. Specia-
les autem & particulares necessarias indicauimus, pri-
mùm difficulter parturientibus, atque in partu pericli-
tantibus feminis: quæ quia peculiare habent tentatio-
nes, peculiare item, præter generales illas superiores, ex-
hortandi & consolandi Rationes requirunt. Deinde ne-
cessarias esse etiam iis hominibus exhortandis & consola-
ndis patet, qui Legum decretis, sed per calumniã, vel
preiudiciis ad subeunda supplicia granati, mortis senten-
tiã accipiunt: tum quoq. qui iusto iudicio, & iusta crimi-
nis vindicta, propter scelera morti adiudicantur, & è
medio*

medio tolluntur. Etenim illos iniuria & immeriti supplicij imaginatio, vehementer adstringunt: qui dolor eos certe qui consueta & naturali morte intereunt, non ita premere potest. Et qui legibus iuste dant pœnas, non similiter sunt affecti omnes, sed alij aliter: nec est eadem omnium natura aut conditio. Si quidem alij nimis sunt indurati & in malitia obstinati: alij ex animo dolent & peccata sua desolent: atque in iis quidam presentis supplicij acerbitate, quidam futuri seculi iudicio ac pœna prorsus consternantur: sunt quos prope desperantes, supra quã dici queat, Prædestinationis scrupulus torquet. Hi ergo specialibus ac diuersis cohortationum & consolationum opus esse remediis, manifestum est. Postremò & eos qui morbo nõ diuturno, sed præcipiti et subito pereunt, expedito indigere remedio, nemo non videt. Sape enim fit, ut nihil mali suspicantes quidam, comesturi aut operis quispian auspiciaturi, seu de progrediendo cogitantes, repente exanimis corruant. *Qua de re multa Plinius. Nonnunquam de tegulis lapsi, aut equis: sape adiuum ruina, vel terra hiatus, aut etiam fulmine, incendio, submersione, aliove casu subito & inopinato moriuntur. Et his igitur ex Dei Verbo succurrere & mederi necesse est. Quæ autem consolationes his, nisi breues & efficacissima, competunt? De singulis igitur ordine differemus.*

Naturalis
histo. lib. 7.
cap. 52.

Ratio exhortandi & consolandi parturientes feminas, & in partu periclitantes.

CAP. II.

Pincipiò aduersus pariendi difficultates, dolores & pericula, opponendum est, fecunditatem, seu liberorum procreationem, Dei esse ordinationem & benedictionem. Vnde inter cetera Dominus, præcepta sua seruauit pollicitus est, dicens: Non erit infœcunda, nec sterelis in terra tua. Et Psalmo CXXVII. dicitur, *Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Filij*

Exod. 23.

tui sicut

ui sicut nouella oliuari in circuitu mensa tue. Ecce sic benedicetur homo qui timet Dñm. Itaq. credendum est, Deū sua ordinationi & benedictioni adesse, imò præesse: nam in illo partus negotio clarè cernitur Deus adesse, quòd ubi fiant ope diuina, quæ nullus hominum cum totius mundi artibus efficere posset. Et licet natura operetur, non tamen sua virtute, sed præcepto illius qui ipsam fecit, obediens operatur. Deum igitur fateri nos oportet, palam huic suo operi præesse: sicut manifestissimis verbis scribitur Esaia lxxvi.

Adhæc, in summis illis doloribus, hoc maxime cogitandum est: sic esse voluntatem & ordinationem Dei, qui ad Euam dixit: Multiplicabo arumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios, &c. Quacunque autem mulier huic diuinae voluntati & ordinationi humiliter obedit, atque crucem hanc libenter fert, facit Deo rem gratam: quam ipse sua gratia leu.orem reddidit, & æterna gloria, ad quam non sunt condigna quacunque huius temporis afflictiones, remunerat. Nequa enim imposuit Deus parturientibus hunc dolorem, ut vitam amittant & pereant: sed ut in sua vocatione, siue per vitam, siue per mortem, Christum magnificent: atque in sempiternum cum eo viuant. Quanquam enim moriantur sæpenumero parturientes in ipso partu, ut Rachel coniunx Patriarchæ Iacob, atque alia non pauca: tamen consequuntur nihilo minus illud quòd Christus dixit: Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressura propter gaudium, qui natus est homo in mundum. Enimuerò si non consequuntur temporale hoc & euandidum gaudiū, nihil tamen certius est, quàm quòd diuina ordinationi & voluntati obtemperantes, consequantur in Christo Iesu spirituale & celeste, per-

h a petendum

I 70

Genes. 3.

Rom. 8.

Philip. 1.

Genes. 35.

Ioan. 16.

Psal. 115.

petuumq³ gaudium: cuius minima pars non est equanda vniverſo huius mundi gaudio. Earum quippe mors, ſicut & omnium piorum hominum, pretioſa eſt in conſpectu Domini: et ſoluta vinculis carnis naſcitur etiam ipſa ad lucem & letitiam ſempiternam. Quapropter etiam ſi hic parturitionis dolor, maledictio eſt propter peccatum, tamen per Chriſtum verſa eſt haec maledictio in benedictionem: vt iis mulieribus quae Chriſto adhaerent, quaeq³ huic Dei voluntati ſubmiſſe ſe ſubiiciunt, dolor hic fiat propter Chriſtum crucis ſancta, in qua Deo placeant, & ad aeternam à Deo vitā conferentur, ſicut

1. Tim. 2.

Apoſtolus dicit: Adam non eſt ſeductus: mulier autem ſeducta, in prauaricatione fuit. Saluabitur autem per ſeriorum generationem: ſi permanſerit in fide, & dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate. Quamobrem ſumma ope aduſi debet, vt patienter agat, & confirmet cor ſuum in Domino: qui ſaluat ſperantes in ſe.

Iac. 5.

Dani. 13.

III.

Et incundum eſt, filium Dei à parturientibus imaginem ſumere Eccleſiae dolentis ac patientis: nimirum per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Vnde palam fit, non ſolum parturientes, ſed & vniuerſam Eccleſiam cruci eſſe ſubiectam: quam tamen in cruce non deſerit Deus, neque perpetuo manere ſinit: ſed ſuo aedeſt auxilio, & proſperum ac letum tribuit rei triſtiſſimae euentum, ſicut ipſe dicit: Amē amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Et addit mulieris parturientis exemplum: cuius paulo antè mentio facta eſt. Deinde verò, Et vos igitur, inquit, nunc quidem triſtitia habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Huc adferri debent S. Scripturae loca, de Patientia: quae ſupra habentur, lib. 2. cap. 21.

Acto. 14.

Ioan. 16.

Præterea malè habet valde pijs mentes, quòd unà IIII.
 cum matre factus ipse quoque saepe extinguitur: quem
 ab hac ira, qua omnes sub peccato sunt, de qua dicit A-
 postolus, Eramus natura filij iræ sicut & ceteri: nulla Eph. 2.
 res liberat, nisi gratia Dei per Iesum Christum Domi- Tit. 3.
 num nostrum: qui secundum suam misericordiam saluos
 nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis
 Spiritus sancti, &c. Huic anxietati opponendum est, Ba-
 ptismi gratiam, etiamsi non re ipsa, voto tamen obtineri
 posse: nempe cum ipsius externi Sacramenti perceptio-
 nem, non contemptus religionis, sed articulus necessitatis
 excludit: quòd Deus voluntatem, qua pijs parentes factum
 necdum natum Deo consecrant, & tota affectione Vide Epist.
 commendant, pro facto deputat: nec gratiam suam Sa- 77. S. Bern.
 cramentis alligari, nec ad impossibile quenquam obliga- ad M. Hu-
 re vult: quòd equidem cum in adultis omnes concedant, gonem.
 ad infantes quoque transferri potest: quibus parentum
 & offerentium voluntas, vt propria, deputatur.

Quod ad sollicitudinē pro relictis liberis attinet, qui V.
 bus saepe paruulis eripitur mater: de his quoque copiose
 supra libro 11. cap. x. xi. & xii. dictum est: qua hic
 repeti debent.

Quomodo instituendi, qui vel præiudiciis ad sub-
 eunda supplicia grauati, vel iusta criminis vindi-
 cta, de medio tolluntur.

VI. Si supplicio afficiuntur, aut fontes afficiuntur aut CAPVT
 in fontes. Fontes qui sunt, rectè secundum Leges IIII.
 puniuntur: nam Leges, Dei esse ordinationem constat:
 quas ipse Deus, cum neruos Politie, condidit. De cædo in-
 iusta extat Lex Genesis ix. Quicumque effuderit hu-
 manum sanguinem, effundetur sanguis illius: ad imagi-
 nem quippe Dei factus est homo. Hæc Lex FONS est,
 vnde reliquæ Leges ciuiles promanarunt: quam Deus

h 3 ipse

- Exod. 21.** ipse postea nouauit & confirmauit, cum praeceperet, ut qui per industriam proximum suum & per insidias occidisset, etiam ab altari suo auelleretur, & interficeretur.
- 3. Reg. 21.** Porro insontes plectuntur nonnunquam ex auaritia, & in gratiam aliorum: saepe ex odio vel inuidia, & uindicta cupitate, tam iudicis ipsius ac ministrorum, quam priuati calumniatoris & criminatoris. Innocens ille Naboth in gratiam Achab regis, procurante impia Iesabele, cupiditate occasionem ministrante, lapidibus interfectus est: cuius & vineam Achab inuasit & possedit, utpote vicinam palatio suo, & commodam in hortum olerum. Et Felix praeses Paulum uinctum habens, etiam si literas accepisset à Claudio Lysia, quod nullum dignum morte aut uinculis habuisset crimine, tamen non absoluit eum: sperans quod pecunia daretur ei à Paulo. Propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo. Deinde & gratiam uolens praestare Iudaeis, accipiens successorem Felix Portuum Festum, Paulum reliquit uinctum. Sic Herodes misit ac tenuit Ioannem, & uinxit eum in carcere, propter Herodiamdem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam: cuius etiam instinctu, misso spiculatore, praecepit amputari caput eius. Ex odio autem & inuidia, sicut etiam ex uindicta cupiditate multi saepenumero opprimuntur, tum ab ipso Magistratu, tum aliis, qui eos deserunt & criminantur: id quod ipsi Christo D. N. accidisse, ex Euangelio cognoscimus, & hodie saepe mirum uidemus. Cui etiam hominum generi ipsas Leges, praesertim si magistratu fungantur, seruire oportet: de quarum corruptela queritur Propheta Habacuc, dicens: Lacerata est lex, & non peruenit usque ad finem iudicium: quia impius praeualet aduersus iustum, propterea egreditur iudicium peruersum. Sunt ergo pariter fontes & insontes diligenter

diligenter instituendi, admonendi, & consolandi, ut salutaribus monitis Christo lucrifiant: ne simul cum corpore anima pereat, pro qua Christus mortuus est. De fontibus primum dicemus. Rom. 14.

Ratio admonendi & consolandi eos, qui se iniuste, & præter Iuris æquitatem opprimi, & supplicio affici existimant: quod fortiter id tolerant.

Pincipio bene instituendi & admonendi sunt, ut CAPVT
IIII.
omnem vindictæ cupiditatem & amaritudinem depo-
nant, ac Deo iusto iudici causam suam committant, I.
qui dixit: Mea est ultio, & ego retribuam eis in tempo- Deut. 32.
re. Adhæc etiam Dominum Deum pro inimicis ex inti-
mo cordis affectu exorent: ad exemplum Iesu Christi Luc. 23.
D.N. qui pro suis crucifixoribus Deum Patrem roga-
uit: Pater, inquit, dimitte illis: non enim sciunt quid faci-
ciunt. Et S. Stephanus inter lapidum rotatus, positus ge- Act. 7.
nibus clamauit voce magna: Domine ne statuas illis
hoc peccatum.

Deinde diligenter admonendi sunt, ut cogitent no- II.
uum non esse, si quis per calumniam ab iniquis opprima-
tur hominibus. Exempla extant in Scripturis, inno-
centis Naboth, Susanna, Stephani, Prophetarum & 1. Reg. 21.
Dan. 13.
Act. 6.7.
Apostolorum: cum primis autem Saluatoris nostri Iesu
Christi, quo nihil unquam fuit vel erit, ut innocens, ita
afflictus. Proinde eorum exemplo consolandi sunt, ut ea
que Deus per malos homines immisit, fortiter & aequo
enimo tolerant, Deoq; causam, ut dictum est, commen-
dent: statuentes se talem, atq; etiam grauiorem comme-
ritos pœnam. Si de innocetia agatur & sanctitate, nonne
obstupescere oportebit, dum in mentem venit Ioannem Matc. 6.
Matt. 23.
Bapt. ab Herode decollatū esse: ab impio iustum, ab mul-
tis sceleribus contaminato sanctum: virum, quo maior

inter natos mulierum non surrexit: amicum sponsi, praecursorem Domini? Et post multa pericula, & calamitates plurimas, Apostolorum vertex Petrus cruci inuersis vestigiis affixus, Paulus autem capite truncatus est. Alij verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tetrati sunt, in occisione gladij mortui sunt: egentes, angustiati, adflicti, quibus dignus non erat mundus. Horum igitur carceres, vincula, ferru, ignis, & id genus alia intolerabilia prorsus tormenta patientiam nos docebunt. Iam Christo Iesu D. N. quid innocentius & incontaminatius? Innocentia eius testimonium ferebat ipse, qui indicabat eum, Pilatus. Accepta enim aqua, lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius. Et Apostolus Petrus ex Esaia dicit: Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, &c.

Heb. 7. Hic ergo tam sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior caelis factus, per omne ludibry genus exercitus, tanquam sceleratissimus nebulo, de tribunali ad tribunal, de iudice ad iudicem protrectus, omnia patientissime tulit. Demum multa, eademque indignissima conuitia, opprobria, calumnias, falsaque contra se testimonia perpeffus, virgis foede laniatus, consputus, alapis casus, spinis coronatus, ab iniquo iudice mortis sententiam suscepit, index ipse viuorum & mortuorum. Quid iam ferre recuset seruus, posteaquam tam indigna perpeffum Dominum cognouit? Si Christus nihil commeritus tantam sustinuit, tamque patienter, ignominiam: tanta, tamque crudelia pertulit supplicia: quid ni eius seruuli, qui subinde in Dominum Deum nostrum

Heb. 11.

Matt. 17.

1. Pet. 2.
Esa. 53.

Hebr. 7.

Act. 10.

strum peccantes, & eius iram in nos provocantes, commeritum toties gehennam, etiam patiamur aliquid: & impositam nobis à Deo libèter feramus crucem? Quam si tum fortè, cum apprehendunt nos mala, non promeruimus: certè aliàs, & quidem multò grauiorem, non semel nobis accersuimus.

Postremo admonendi erunt & consolandi, ut cogitent crucem illam à Deo impositam, indulgētissimi Patris caelestis virgam esse: qua ille clementissimè filiorum peccata castigat, iuxta illud: *Visitabo in virga iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo.* Hinc propheta Ieremias virgam primum videt: deinde ollam succensam: demonstrans, quòd non sustinentem virga castigationem, ignis suscipit. Nemo est autem per se innocens coram Deo: qui non in multis se offendisse fateri debeat: ac proinde qua imminent mala, non solum æquanimiter ac patienter ferre, sed & Dei Patris bonitatè celebrare oportet: reputando nimirum, ea qua accidunt, non temerè, neque ad interitum, sed ad correptionem accidere salutarem: sicut Apostolus dicit: *Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur: ut non cum hoc mundo damnemur.* Rectè igitur scripsit quidam: *Discat non murmurare, qui mala patitur: etsi ignorat cur mala patitur, per hoc se iuste pati arbitretur, quia ab illo iudicatur, cuius nunquam iniusta iudicia sunt.* Haec de iis, qui in fontes immeritū subeunt supplicii.

Ratio instituendi & admonendi eos, qui ob scelera sua iusto iudicio plectuntur: & tamen obstinati & indurati pœnitere nolunt.

h s

Eorum

III.

Psal. 88.

Ierem. 1.

Exod. 14.

Iac. 3.

1. Cor. 11.

Isidorus de summo bono, lib. 4.

CAPVT
V.

Prouerb. 2.

Eorum, qui ob facinora sua iusto Magistratus iudicio puniuntur: quidam adeo sunt in malitia obstinati, ut non solum de commissis facinoribus non dolent, verum etiam latentur quod male fecerint, & exultent in rebus pessimis. Alij vehementer, & ex animo dolent, ac peccata sua deslent. Nonnulli vero scelerum grauitate, tum quoque tormentorum acerbitate perpensa, de venia desperantes animu[m] prorsus abiiciunt. Primum itaque de iis, qui obdurati in sceleribus suis, nullam dant penitentie significationem, disseramus.

Multi, pro dolor, facinorosissimi deprehenduntur homines, adeo obstinati & in malitia obcicati, ut nullam ostendant propter commissa scelera doloris significationem: quin potius adeo perpetratorum eos criminum neque pudet, neque poenitet, ut etiam male se fecisse, quasi re bene gesta glorientur. Apud hos serio inuocandum est

i. Ioan. 2.

Deus, ut unctio[n]e Spiritus sancti eos doceat, & cor eorum durum & obduratum emolliat: sine qua concionatoris frustra foris lingua laborat. Deinde iis proponenda sunt Decalogi precepta, ut ad peccatorum cognitionem veniant. Cuius dua sunt Tabulae. Prima, ea que Deo debemus, demonstrat. Altera, quales esse erga proximum debeamus, docet. Ex Decalogo igitur absq[ue] vlla difficultate licet percipere, quales nos esse, quid facere, quidue omittere oporteat. Porro Dominus Deus, foris Zelotes seuerissime semper in mandatorum suoru[m] transgressiones animaduertit: neque impune tulerunt, quicumque transgressores fuere voluntatis eius. Hoc veteris historie Exempla testantur. Nam prioris seculi peccata per diluuium Deus castigauit: Sodomorum, per pluuu[m] sulphuream & igneam: Aegyptioru[m], per grandine[m] & ignem mixta pariter: Amorrhæorum, per lapides grandinis de calo. Et post tot secula dicit Dominus ad

Exod. 10.

Gen. 7.

Gen. 9.

Exod. 9.

Iosue 10.

Saul

Saul Regem Iſraël: Recensui quacunq̄ fecit Amalech Iſraeli: quomodo reſtitit ei in via, cūm aſcenderet de Egypto. Nunc ergo vade & percutite Amalech, & demolire vniuerſa eius, &c. Ipſe quoque Saul, quia voci Domini non obediuit, à Philiſthinis magno prælio ſuperatus, cūm filiis occubuit, ſceptrumq̄, regni de domo & familia eius ad Dauidem tranſlatum eſt: vt quantum perpetrasset ſcelus, dum mandata Dei præteriſſet, non ipſe ſolum, ſed & filius qui reliquus erat, nepotesq̄, ſentirent. Inueniuntur & alia multa horrenda iræ diuinæ exempla: quibus non integri populi, ſed è medio multitudinis aliqui, ſiue multi, ſiue pauci, corripuntur & plectuntur: vt Exaudi xxxii. vbi propter vitulum caduntur viginti tria millia. Numeri xiiii. exploratores terra, qui populum murmurare fecerant, præter Ioſue & Caleph moriuntur, & percuffi ſunt in conſpectu Domini. Et cap. xvi. Core, Dathan & Abiron, cum familiis & vniuerſa ſubſtantia, diſrupta terra ſub pedibus eorum, deſcenderunt vni in infernum. Sed & ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant: & de populo percuffi ſunt quatuordecim millia hominum, & Septingenti. Rurſum cap. xxi. plurimi è murmurante populo per ſerpentes à Deo immiſſos percuffi interierunt. Et cap. xxv. quòd initiatus eſſet Iſraël Beelphegor, tulit Moſes, iuſſu Domini, vniuerſos principes populi, & ſuſpēdit eos contra ſolem in patibulis.

Extant etiam in Scripturis in ſingularum Præceptorum decalogi trãſgreſſiones ſupplicia ſingula. Ieroboam, contra primum Decalogi præceptum, inſtituit duos vitulos aureos: idcirco dicitur ad eum: Ecce inducã mala ſuper domum Ieroboam. &c. Percuſſit ergo Baafa omnem domum Ieroboam: non dimiſit ne vnã quidem animam

1. Reg. 15.
Exod. 17.
1. Reg. 3.

animam de semine eius, donec deleret eum, iuxta verbum Domini, III. Regum XIII. & XV. Propter transgressionem 2. Precepti eductus semiagypcius quidam extra castra Israel, iussu Domini ab uniuerso populo lapidatus est. Leuitici XXIII. Et Senacherib Assyriorum Rex propter blasphemiam, qua describitur III. Reg. XVIII. adeo horribiliter punitus est, ut de exercitu eius una nocte ab Angelo Domini percussi sint centum octoginta quinque millia virorum: ipse autem paulo post a suis ipsius filius gladio occisus sit. III. Reg. XIX. Ob violatum Sabbatum, 3. Precepto mandatum, Israelita quidam colligens ligna in die Sabbati, obrutus est, iubente Domino, lapidibus. Numeri XV. Absolom, quoniam contra 4. Preceptum, in patrem suum insurgens, eundem persequatur: non solum immatura, sed & pessima morte periit: de quercu namque pendens, tribus lanceis in corde transfixus est. II. Reg. XVIII. Et pueri quidam deriserunt Heliseum prophetam, (quem patris loco habere debuerant) & dixerunt: Ascende calue, ascende calue. Egressiq; sunt duo ursi de saltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros. III. Reg. II. Multa leguntur 5. Precepti violati supplicia. Cain interfecit fratrem suum Abelem: et Dominus horrendis eum afflixit poenis: quarum potissima erant, incerta mansio, irrequieta conscientia. Tandem & ipse occisus est. Genesis III. Adonibezec Rex comprehensus, celsis summitatibus manuum ac pedum, dixit: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Iudicum I. Rechab & Baana occiderunt Ihsoseth filium Saulis: ideo & ipsi interfecti sunt. II. Reg. I. Ioab homicida ab altari Domini auulsus, in tabernaculo trucidatus est: & reddidit

reddidit Dominus sanguinem eius super caput eius.
 111. Reg. 11. Ita legimus 6. Præceptum, similiter &
 10. quod ad hoc sextum pertinet, non semel esse viola-
 tum: sed semper grauissimam consecutam animaduer-
 sionem. In Numeris, viginti quatuor millia de filiis
 Israël, propter fornicationem cum filiabus Moab, ceci-
 disse legimus, cap. xxv. Quod exemplum S. Paulus
 adducit 1. Corinth. x. Beniamita defenderunt impudi-
 cos adolescentes, qui uxori Leuita stuprum intulerant,
 eaq; turpissimè abusi fuerant: quare vniuersa penè tri-
 bus deleta est. Iudicum xix. & xx. Davidis adulte-
 rium descriptum est 11. Regum xi. pœna autem secuta
 11. Reg. xii. xv. xvi.

Ad eundem modum in 7. & 9. Præcept. transgresso-
 res, acriter Dei ira exarsit. Achab vineam Naboth
 Israëlita inuasit ac possedit: & dictum est ei: Ecce in-
 ducam super te malum, & demetam posteriora tua, &
 interficiam de Achab mingentem ad parietem &c. 111.
 Reg. xx1. Et historia de Achan, qui furti reus depre-
 hensus, lapidibus obrutus est, in libro Iosue descripta
 est, cap. vii. Iam verò quod ad 8. Præceptum atti-
 net: Non loquèris contra proximum tuum falsum
 testimonium. legimus duos senes honestissimã Susa-
 nam constuprare voluisse: quod cum perficere non vale-
 rent, falsum testimonium tulerunt contra eam, dicentes
 adolescentem fuisse cum ea. &c. Cum autem duceretur
 Susanna ad mortem, suscitauit Dominus Spiritũ san-
 ctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel, qui conuicit
 eos ex ore suo falsum dixisse testimonium. Quare popu-
 lus Israël consurrexerunt aduersus eos: feceruntq; eis
 sicut malè egerant aduersus proximum, & interfecerunt
 eos. Danielis xi11.

In omnibus his salubriter nos admonuit Dominus
 Iudicij

Iudicij extremi: quando seuerius multo hominum vitia indicaturus est, quam in seculo isto. Quare D. Petrus posteriore Epist. cap. 11. iudicia impiorum Sodomorum & Gomorrhæorum, in exemplum eorum, qui impietate acturi essent, posita esse dicit. Qui tanto grauiora & acerbiora sustinebunt tum tormenta, quanto nunc Dei bonitas, patientia, & longanimitas neglectius habitæ fuerunt. sicut Apostolus Paul. ad Rom. cap. 11. clarè scribit. Igitur peccatores Dominus in hac vita flagellat & iudicat, sed ad emendationem & salutem, non ad perditionem: quod equidem euidentissimum diuina sua bonitatis est indicium. siquidem id eo facit consilio, ne in plenitudine peccatorum, cum iudicij dies aduenerit, eos puniat. Vide 11. Mac. v. 1. Hinc S. Petrus dicit: Tempus est, ut iudicium incipiat à domo Dei. Si autem primum à nobis: quis finis eorum qui non credunt Dei Euangelio? Et si iustus quidem vix saluabitur, impius & peccator ubi parebunt? Sensus est: si magnis exercent malis & periculis ipse iustus, ut vix ab eis saluus fiat, id est, immunis existat: quid impiis & peccatoribus post hanc vitam sperandum est? Sic & Proverb. cap. xi. dicitur: Si iustus in terra recipit, nimirum afflictionem suam: quanto magis impius & peccator? Itaque manifestum est, Deum peccatores querere & saluos facere velle, quos hic inuisit, & tanquam filios castigat: nempe, ut ea occasione conuertantur, gemant & plangent, Deique misericordiam implorent, & ita leui hac castigatione emendati, grauius olim iudicium euadant. Nam in extremo Iudicio nullus erit pœnitentiæ locus: nunc verò tempus gratiæ, nunc dies salutis: nunc dispensat misericordiam suam Deus, volens omnes homines saluos fieri: nunc proinde patet aditus ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur. In futuro autem seculo so-

1. Pet. 4.

Luc. 19.

Esa. 49.
2. Cor. 6.1. Tim. 2.
Heb. 4.

lum dispensabit iudicium: nec erit quisquam qui manum Domini Dei fortissimi poterit effugere. Ideo Proph. David dicit: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Et iterum: Diligit Dñs misericordiã & iudicium: misericordia Domini plena est terra. Semel duntaxat fit mentio Iudicij: Misericordia vocabulũ bis repetit. Hanc preponit iudicio: hac plenã esse terrã commemorat: vt intelligas, quã inuitus indicaturus sit, quem misericorditer semel redemit, & toties ad pœnitentiam inuitauit.

*Psal. 100.
Psal. 32.*

Hac obduratis & impœnitentibus tanquam ad conuersionem eorum haud parum factura, recte proponi posse existimo. Quibus addi debent, quæ de Immortalitate animæ: de mortuorũ Resurrectione: de horribili Dei Iudicio: deq; eterno impiorum & iniquorum Supplicio, ad præfractos & duros, nimiumq; securos, ex Dei Verbo, proximo superiore libro complexi sumus. Porro, qui peccata sua ex animo dolent ac deflent: quomodo consolandi sunt, nunc consequenter videamus.

Ratio consolandi eos, qui ex animo pœnitentes, crimina facinorãque sua deflent.

Quorum corda tetigit Deus, vt peccatorum grauitatem considerantes & agnoscentes, deplorent peccata sua, ac toto corde suo conuertantur ad Deum: iis nimirum ob oculos ponenda erunt quæcunque Consolationes supra libro 11. cap. xxxv. & sequentibus, posita. Quibus non inutiliter hæc addi posse videntur: videlicet, quæ de naturali Dei Bonitate, de Dilectione, de exuberante Misericordia, sacra tradunt litera. De eius Bonitate primo loco dicamus.

DE DEI BONITATE.

DEVM vniersa Scriptura pradicat esse bonũ. Vnde & Dei vocabulum apud Germanos à bono derivatum esse vi-

CAPVT VI.

Mar. 10.

esse videtur, Gott, Gutt. Nam in Euangelio Marti dicitur: Nemo bonus, nisi vnus, Deus.

Psalmo cxvi 11. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Thren. 111. Bonus est Dominus sperantibus in eum: anima querenti illum. Sanctus Paulus, Rom. 11. Diuitias bonitatis tribuit Deo.

Itaque sic de Dei Bonitate sentiemus: vt nihil in diuina Natura existemus, quod nos aequè solari queat, quàm infinita & inuicta eius Bonitas. Benefacere paratus est omnibus: petit vt in necessitatibus inuocentur: parcat in se peccantibus, vocatq; eos ad pœnitentiam: & pœnitentibus peccatorum pollicetur remissionem. Sit sanè permagnus scelerum cumulus, & iam arenam maris exuperans: sed eam arenam longè superat Dei bonitas. Arena tametsi non est homini numerabilis, finito est numero tamen: at Domini clementia, nec modum nouit, nec finem.

DE DEI DILECTIONE.

Quemadmodum autem Bonitatem eximiam, ita Dilectionem ardentissimam Deo tribuunt litera diuina. Vnde & hoc testantur: nempe, Deum requirere cum primis hoc à nobis, vt bona cum fiducia nobis nõ nisi optima de eius in nos affectu optimo & gratia thesauro polliceamur: utpote qui amore nos vehementissimo persequatur. Hunc Dei erga populum suum amorem incorruptum & sincerum aliquando per vinculum coniugale exprimunt: aptam profectò similitudinem. Vide Ezechielem cap. xvi. Aliquando comparant amori matris, infantem uteri sui tenerrimè complectentis: qui omnium solet esse fortissimus, vt Esaiæ XLIX. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio uteri sui? Corrigitur autem eodè loco ista comparatiuè

paratio: & extollitur Dei amor præ amore materno, cum additur: Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. In Psalmo cii. confertur cum amore paterno: Quomodo misertur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognouit figmentum nostrum. Et in Osce Osce 11. Deus ipse populum suum Israël, vocat puerum suum, quem dilexit. Et ego, inquit, quasi nutritus Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & nescierunt quod curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Argumēta Dilectionis Dei maxime declarata sunt in eo, quod etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: ut Rom. 8.
10. n. 3. omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Hinc Apostolus Paul. ait: Deus autem, qui Ephes. 2. diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, &c.

DE DEI MISERICORDIA.

Ex Bonitate & Dilectione Dei eximia, nascitur Misericordia immensa: cuius innumera quoque extant testimonia, non modo priorum seculorum, sed & presentis, in quo uiuimus: cuius tanta est malitia, ut omnium Thren. 3. verissime nunc dicamus, quod olim Ieremias propheta: Misericordia Domini, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius. Sic autē dicit scriptura.

Exodi xxxiii. Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens, & multa miserationis, ac verax, qui custodis misericordiam in millia: qui auersus iniquitatem, & scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est.

Psalmo lxxvii. Ipse autem est misericors, & propitius

498 RATIONES CONSOLANDI ET EXHORTAND,
pitius fiet peccatis eorum: & non disperdet eos.

Pfal. lxxxv. Et tu Domine Deus miserator & misericors, patiens & multa misericordia, & verax: Respice in me & miserere mei.

Pfal. cii. Miserator & misericors Dominus: longanimis & multum misericors. Non in perpetuum irascitur: neque in aeternum comminabitur. Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum altitudinem caeli à terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se, &c.

Psalmo cxliiii. Miserator & misericors Dominus: patiens & multum misericors. Suavis Dominus uniuersis: & miserationes eius super omnia opera eius.

Ioëlis ii. Conuertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus & misericors est, patiens, & multa misericordia, & prestabilis super malitia.

Ionæ iii. Scio quia tu Deus clemens & misericors es, patiens & multa miserationis, & ignoscens super malitia.

His ergo & similibus S. Scripturae testimoniis, abunde satis certus redditur homo fidelis de Misericordia Dei: nimirum eum natura sua bonum esse, & hominis amantem: ac proinde ad miserendum pronum, mitem, clementem atque propitium: cuius solius Bonitati debemus, quod excellentissima eius Maiestas, in stititia, patientia, usque ad corruptibilis pulueris commiserationem sese demittit. Id quod Exempla quoque testantur insignium aliquot peccatorum, ergo quos talem se Deus demonstrauit. Adamum ipse prior amica voce compellauit, & ad penitentiam inuitauit, dicens: Adam ubi es? Dauidi penitenti adulteriū remisit & homicidium. Manassen peccatorem pessimum, catenis vinctum
atque

Gen. 3.

2. Reg. 1. 12.

2. Pa. 31.

atque compedibus, ac prae multitudine ferri incurua-
 tum, nec caput attollere valentem, genua tamen cordis
 flectentem, secundum bonitatem suam in gratiam rece-
 pit. Remisit & Mattheo thelonium, Zachaeo fraudes, Matt. 9.
 Latroni rapinas & homicidia. Haec exempla in conspe- Luc. 19.
 ctu sint: ut & ipsi verè poenitentes nobis similiter remis-
 surum delicta confidentius speremus. Itaque si aliena
 rapuisti, si nequiter rapta cum meretricibus prodegisti,
 si fratrem tuum percussisti, si deniq. occidisti, ingemisce,
 crimen confitere, dic te omni supplicio dignum: verumta-
 men ut tui misereatur Dominus postula. Nam & La- Luc. 23.
 tro, qui sic peccauerat, de cruce ascendit in Paradisum:
 & angelorum fit socius, qui fuerat latronum. Caterùm
 si etiam omnium maximum scelus commisisti, hoc est, si
 Christum abnegasti, ad mentem rediens amaris fidei
 fletibus, Petri Apostoli exemplo, lava perfidiae sordes: Luc. 22.
 & te sicut Petrum respiciet Iesus Christus. Nunquam Marc. 16.
 desperare potest quisquam, quamlibet magnus pecca-
 tor, si & istorum, quos commemorauimus, crimina, &
 Domini erga ipsos Bonitatem, & Misericordiam rectè
 expenderit.

Ratio consolandi & exhortandi eos, qui peccatorum
 grauitate depressi, & tormentorum acerbitate
 percussi, de venia desperant.

Qui peccatorum pondere pressi, eorumq. grauitate CAPUT
 expensa, de peccatorum venia desperant: iis que VII.
 libro 11. cap. LXI. LXII. LXIII. & LXIII. supra posita
 sunt, proponi debent. Deinde cum respirare & sperare
 incipiunt, ea que eodem libro de Dei Misericordia, &
 precedente hic capite VI. ex S. Scriptura depropta sunt,
 commodè adhiberi possunt. Hinc Peccatorum & Pec-
 catricum exempla paulò ante, atque etiam lib. 11. cap.
 i. a XLVIII. &

Porro non raro fit, ut suppliciorum acerbitas, & sensus imminentium tormentorum, capitis damnatos valde perplexos reddant. His recte proponi posse puto, Deo etiam hic temporaliter, ultionem de prauaricatoribus Legum suarum sumere consueuisse: quam ultionem noluerit amplius prorogare: quod quidem valde expedit, tamen etsi caro nostra secus iudicet, Nam peccatis assiduitate & diuturnitate multiplicatis, simul & futuri seculi poena multiplicantur. Hinc est quod in Genesi cap. xlii. filij Iacob fatentur merito se dare poenas, propter oppressum fratrem. Merito, inquit, hac patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustiam anime illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. Et vnus ex eis Ruben, Nunquid, ait, non dixi vobis, nolite peccare in puerum: & non audistis me? en sanguis eius exquiritur.

Quaedam etiam hac de re paulo ante recitauimus exempla. Praestat autem hic poenas luere, quam in futuro seculo: nulla enim analogia est rei finite ad infinitam.

Quapropter impij & scelerati, atque in sensum reprobum traditi, prospere ac secure cum agunt in hoc seculo, euidentissimum circumferunt aeterna damnationis suae testimonium: & hoc ipso maior est super illos Deorum:

Ezech. 16.

Hieron. ad
Galatrum.

quo minus irasci videtur. Ideo in Ezechiele dicit: Requiescet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te: & quiescam, nec irascar amplius. Magna Dei ira est, cum iram suam non ostendit: & tunc nobis maxime iratus est, cum nobis non irascitur. Itaque magnum reuera est & dolendum supplicium, quando nos Deus supplicio non coërcet: quando in nos solita castigatione paterna non animaduertit. Quemadmodum medicus amaris potionibus, & acerbis medicamentis eum curat quem

quem esse curabilem intelligit: cum verò de cuius sanitate desperat, natura relinquit, & qualem sumere delectat, aabit med. cinam: ita Deus suos dilectos amarum potuibus exercet, in quos vult conferre sanitatem: illis medetur, ducens eos plerumque per magnas calamitatum angustias ad vitam immortalem: eos autem quos videt incurabiles & obstinatos, in manibus suorum desideriorum relinquit, tanquam exitio sempiterno & cruciatibus nunquam finiendis destinatos. Eam ob causam ait in Psalmo: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum. Contra verò de electis sic dicit: Visitabo in virga iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum. Et in Apocalypsi: Ego quos amo, arguo & castigo. Vide Epistolam Pauli ad Hebræos, cap. xii. Ut ergo desperationis indicium est, quando agrotus medicum curare cessat: sic non potest gravius irasci Deus, quam dum sint nos in peccatis nostris ambulare: ut successu quo volumus, omni castigatione remota, in peccatis nostris, absque ullis impedimentis pergamus. Proinde prestat nunc iudicari à Domino, quam in altero seculo: quia cum hic iudicamur, à Domino corripiamur, ne cum hoc mundo damnemur, sicut ante quoque dictum est: Non enim vindicabit Dominus bis in idipsum. Ideo MAURITIVS IMP. quia gravissimè peccaverat contra Dominum, atque eius iram ita concitasse aduersum se sciret: oravit Dominum, ut in hoc seculo pœnas dare posset. Itaque Dei iudicio contigit, ut sibi abrogari Imperium, & Phocam Imperatorem appellari, & de se mortis sententiam ferentem audiret: & uxorem suam Constantinam, mulierem sanctissimam, ceruicem carnifici porrigentem videret: filias etiam atque filios idem supplicium pati videret: crebrò exclamans, IUSTVS ES DOMINE, ET RECTVM IVDICIVM TVVM. Accum his verbis se

Psal. 1. 20.

Psal. 88.

Apoc. 3.

1. Cor. 11.

Nahum. 3.

Psal. 118.

quoque obruncandum, summa cum patientia, præbuit: forti animo iudicium Dei, quod per vitam promeritum erat, perferens, Vide supra caput IIII. ad finem. Superest, ut de Prædestinationis scrupulo etiam pauca dicamus.

De Prædestinationis scrupulo, condemnatis eximendo.

CAPVT
VIII.

ET Prædestinationis scrupulus quibusdam non mediocre adfert impedimentum ad salutem. Nam hoc ipso desperant de salute: quod eos Deus eò malitia peruenire passus sit, ut tantam ignominiam, tamq̃, acerbam sustinere pœnam cogantur: atque hinc se ad electorum numerum haud pertinere arbitrantur.

Hic proponi debent S. Scripturæ Testimonia: qua demonstrant, quæ & quanta sit Dei erga omnes homines, etiam peccatores benevolentia & bonitas: qui natura bonus, clemens & misericors seruare semper mauius quam perdere. Quod si quisquam adhuc de sua dubitat persona: nec non iudicat, quod quamuis Deus sit misericors & clemens, nolit tamen IPSIVS misereri, & curam gerere, &c. huic sanè imaginationi opponendum est signum vniuersale, OMNES: promissio enim gratiæ Dei, vniuersalis est, & omnibus hominibus, sine exceptione, vera eam fide, & animi conversione apprehendentibus, offertur. Nam non est apud Dominum Deum nostrum, personarum acceptio: qui omnes homines vult saluos fieri. Unde sunt Scripturæ S. dulcissima sententiæ.

Matthæi XI. Venite ad me OMNES qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.

Ioan. III. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: ut OMNIS qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam eternam.

Ioan. VI. OMNE quod dat mihi Pater, ad me veniet: & cum

2. Paral. 19.

Iob 34.

Act. 10.

3. Tim. 2.

Et cum qui venit ad me, non eiciam foras, quia descendi de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Hec est enim voluntas eius qui misit, Patris: ut OMNE quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die.

Actorum x. Huic omnes Propheta testimoniū perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius OMNES qui credunt in eum.

Roman. iiii. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi, in OMNES & super OMNES qui credunt in eum. Ioc. 2. Act. 2.
non enim est distinctio.

Roman. x. Idem Dominus OMNIUM, diues in OMNES qui inuocant illum. OMNIS enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

Obsecro, cur Deus tam studiosè in Promissionibus illis, OMNES, nominat, nisi quia vult omnium conscientias tuò in talibus Promissionibus acquiescere? Quid, quòd pro vnoquoque nostrum, etiam vilissimo & abiectissimo carnem induere dignatus est Christus, factus Phil. 2. obediens Patri vsque ad mortem, mortem autè crucis? Quorsum Pater filium suum vnigenitum pro nobis omnibus tradidit, si vult aliquem nostrum, quod in se est, perire? Rectè hic usurpauerimus verba illa, quæ Samsonis mater respondit marito suo: Si Dominus nos vellet Iud. 13. occidere, de manibus nostris holocaustum & libamenta non suscepisset, &c. Ita si Dominus decreuisset nos condemnare, nequaquam vnigenitum filium misisset in mundum: qui dilexit nos, & tradidit semetipsum pro Ephes. 5. nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis: & consummatus, factus est OMNIBVS obtemperanti- Heb. 9. bus sibi causa salutis aeternæ.

Ferè autem fit, ut quamuis diligenter ad memoriam reuocentur hæc, tamen miseri illi & perturbati homines

4 nullus

nullam sentiant tranquillitatem conscientia, sed secum infeliciter disceptent: ob hanc nimirum causam, quod tam foede in peccatorum cæno volutati sint: ideoque de venia desperant. Adversus acerbissimam hanc remissionem, sciendum, quod etiam electi excidunt ad tempus gratia, designantq; interdum horrenda flagitia: verum tamen si agant poenitentiam, totoq; corde divinam implorent misericordiam, iterum eriguntur, atque peccatorum impetrant remissionem: neque id semel tantum, sed sepius etiam. Illustria extant in Scripturis exēpla, quibus hæc res declaratur. Nam David fuit electus, sicut scriptum est: Et elegit David seruum suum. Et iterum: Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum. Et tamen talis tantusq; vir turpissimè prorsus in adulterium & homicidium. Corruptus autē a Nathan Propheta, poenitentiam egit, Deiq; misericordiam humiliter imploravit: sicut cum aliis Psalmis, tū præcipuè quinquagesimi videre est. Poenitēs autē in gratiā receptus, & salutem cōsecutus est. Neq; hoc satis: iterum ille offendit Deum, superbe iubens numerari populum: sed iterum quoque obtinuit veniam. Petrus Apostolus similiter fuit electus: sicut Ioan xv. Christus dicit ad discipulos: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Et paulo post: Ego elegi vos de mundo. Tandem verò Christum Dominum & Magistrum, imò Creatorem suum, cui antea tam præclarum testimonium dederat, dicens: Tu es Christus Filius Dei vivi: palam, non semel, sed secundo ac tertio negavit: negationi insuper addens periurium. Vbi autem agnoscent peccatum flevit amare, cōsolationem & peccatorum remissionem à Dño accepit, Apostolatus honorē retinuit: et præ aliis Christi ovis, ut eas pasceret, præpositus est.

Et hæc quidem ad consolationē eorū, qui de Prædestinatione sua dubitantes, anguntur animo, dicta sufficiant.

De iis,

Psal. 77.

1. Reg. 13.

2. Reg. 11. 12.

2. Reg. 24.

Mat. 16. 26.

Ioan. 11.

De iis, qui subita morte opprimuntur.

CAPVE

IX.

Aduersus quemcunque fortuna casum, necesse est vitam ita instituire, ne mors nos inopinantes inuadens imparatos inueniat. Est preclara sententia. Certum est homo, quod morieris: sed incertum, quando, quomodo, aut ubi. Quoniam mors ipsa te ubique expectat: tu quoque si sapiens fueris, ubiq. eam expectabis. Proinde cantos & vigiles nos reddere volens amator salutis nostra Dominus, hanc salubriter auribus nostris inculcat doctrinam: Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit. Ab infantia nostra nil aliud audimus ferè, quàm gemitus morientium, quàm varios de variis in locis extinctis rumores: nihil tam crebrò videmus, quàm efferi funera: quàm lugèrium pompas: monumenta autem et defunctorum epitaphia ubique obuia sunt. Quarum rerum ex animo nunquam excidere debet memoria: siue cum mane cubitu surgimus, siue cum vesperi cubitum imus: siue prandemus, siue coenamur: seu etiam alterius quid rei agimus. Sit semper ob oculos saluberrima sententia, quànvis ab homine ethnico scripta:

Marc. 13o

Inter spem, curamq., timores inter, & iras,
Omne crede diem tibi diluxisse supremum.

Nihil hic attinet diuersos casus subitos commemorare: quotidie prope cernuntur: & licet non omnes opprimant, omnibus tamè sunt expectandi, quia omnibus possunt accidere. Eis autem, qui ut pie viuerent operam dederunt, nullus inopinatus est casus, qui sit exitialis: nulla mors mala, quantumuis subita: quoniam vita precessit bona. Scriptum est enim: Iustus si morte pre- occupatus fuerit, in refrigerio erit. Sed quid faciemus illis, qui non ita vixerunt, ut in hora mortis gaudere potius valeant, quàm timere? Verè etenim dictum est: Omne humanum genus, quod est, quòdque erit, morte

Vide sup. lib. 1. cap. 9.

Sap. 4.

Philip. 1.

Hieron. in
vita Hilar.
Eremita.

damnatum est: quam venientem nemo hilaris excipit, nisi qui se ad illam diu composuerit. Vnde Apost. Paulus desiderium habuit dissolui, & esse cum Christo. Et Hilarion latronibus respondisse legitur: Idcirco latrones non timeo, quia mori paratus sum. Simile quid de S. Martino Severus Sulpitius memoria prodidit. Sed de iis qui haud ita animati sunt, nunc agendū: ne subito praecipitati morte pereant. Opus est hic expedito consilio: siquidem in mora maximum est periculum: nempe ut non citius intereamus, quam remedium adhiberi queat. Maxima itaque nobis diligentia curandum, ut penes nos paratum semper pharmacum, ad quemcumque casum fortuitū habeamus. Primum quidem, ut prorsus quam somno nos tradamus, tum etiam a somno exprofecti, breui nos Precatiuncula Deo commendemus: id quod etiam ad quemlibet campanae sonitum, qui horas indicat, facere convenit. Deinde, cum periculum adest, totis precordiis, & profundis suspiriis, non tā voce quam corde ad Deum clamemus. Nam Mosi dicitur: Quid clamas ad me? cum ille non legatur clamasse: sed gemitus quos sudit in summis angustiis ad mare rubrum, suspiria item & vota, Deus clamorem appellat. Enimvero in tanto periculo constitutus, cum a fronte mare, a tergo vniuersus Pharaonis exercitus immineret, quod voce non poterat, animo perficiebat & voto. Non est autem longū, dicere: PECCAVI: MISERERE. Et hoc satis est, si quidem dicatur ex animo. Facile penetrat etiam breuissima precatio calum, modo vehementi spiritus impetu ei aculetur. Equidem Dauidem tam grandem peccatorem tribus duntaxat syllabis (vti antea quoque diximus) usum esse, Regum narrat historia. Nihil enim amplius dixisse legitur, quam PECCAVI: sed, vt S. Ambrosius ait, flamma sacrificij cordis eius ad calum ascendit.

Exod. 14.

Lib. 4. cap. 7.
2. Reg. 11.
Amb. in Ex.
hort. ad Pecc.
nitentes.

ascendit. Quia Dominum habemus misericordem & benignum, non indiget multo tempore peccatorum correctio, sed tantum magno seruore. Nam & Ninuite tanta peccatorum multitudine aggrauati, quia magnam & veram poenitentiam egerunt, non indigebant ampliori quam trium dierum tempore, ad prouocandam Dei bonitatem: & irritandam, quae aduersum se lata erat, sententiam. Et quid dico Ninuitas? Latro in cruce neque uno die opus habebat. Et quid dico uno die? neque breui hora. Tanta est Dei erga nos misericordia. Nam si viderit voluntatis nostrae firmum propositum, & feruenti nos desiderio ad se accedere, non retardat, neque differt: sed accelerat, suamque solitam liberalitatem exhibens, dicit: Adhuc loquente te, dicam: Ecce Adsum.

Chrysof. in
Genesin.
Homil. 17.

Ionae 3.
Matt. 12.

Esa. 65.

Hanc admonitionem prodest bene memoria commendare, ut in promptu sit, cum necessitas ingruit: quam etiam iis, qui in morbum aliquem, qui mentem adimat, repente ut incidant metuent, conuenire iudico: ut si se iuxta hanc composuerint, nihil postea futurum sit eorum animae periculi.

PERORA-

PERORATIO OPERIS
EX CÆLII LACTANTII DI-
VINARVM INSTITVTIONVM
Libro VII. cap. XXVII.

SVPEREST, vt exhortemur omnes ad susci-
piendam cum vera religione sapientiam: cu-
ius vis & officium in eo vertitur, vt contem-
ptis terrestribus, & abiectis erroribus, quibus antea
tenebamur, fragilibus seruientes & fragilia concu-
piscentes, ad æterna cælestis Thesauri præmia diri-
gamur. Quæ vt capere possimus: quam primum o-
mittenda sunt huius præsentis vitæ illicitibiles volu-
ptates: quæ animas hominum perniciosissima suavi-
tate delinunt. Quanta felicitas existimanda est: sub-
tractum his labibus terræ, proficisci ad illum æquif-
simum Iudicem, Parentemq. indulgentissimum:
qui pro laboribus requiem, pro morte vitam, pro
tenebris claritatem, pro terrenis ac breuibus bo-
nis, æterna ac cælestia largiatur? cum qua mer-
cede acerbitates ac miseriæ, quas perpetimur in
hoc mundo, facientes opera iustitiæ, conferri & co-
æquari nullo modo possunt. Et quanto quisque an-
nis in senectutem vergentibus, appropinquare cer-
nit illum diem, quo sit ei ex hac vitæ demigrandum:
cogitet quàm purus abscedat, quàm innocens ad
Iudicem veniat: non vt faciunt, quorum cæcis men-
tibus lux negatur, qui iam deficientibus corporis
viribus, in hoc admonetur instantis vltimæ necessi-
tatis, vt cupidius, vt ardentius hauriendis libidini-
bus intendant. Quæ ex voragine liberet se quisque
dum licet: dum facultas adest: seque ad Deum tota
mente

Rom. 8.

mente conuertat: vt illū diem securus expectet, quo
 Præses Dominusque mundi Deus, de singulorum
 factis, cogitationibusque iudicabit. Quæcunq. hic
 expetuntur, nō modò negligat, sed & fugiat, potio-
 remque animā suam iudicet, quā bona ista fallacia,
 quorū incerta & caduca possessio est. Migrant enim
 quotidie: & multò velocius exeunt quā intraue-
 rant. Et tamen, si nobis vsque ad vltimum licet istis
 frui: aliis certè relinquenda sunt. Nihil nobiscū fer-
 re possumus: nisi vitam bene atq. innocenter actam.
 Ille ad Deum copiosus, ille opulentus adueniet, cui
 astabunt continentia, misericordia, patientia, chari-
 tas, fides. Hæc est hæreditas nostra: quæ nec eripi
 cuiquam, nec transferri ad alium potest. Nemo di-
 uitiis, nemo fascibus, nemo etiam Regia potestate
 confidat: immortalem ista non faciunt. Nam qui-
 cunq. rationem hominis abiecerit, ac præsentia se-
 cutus in humum seipsum prostrauerit: tanquam de-
 sertor Domini, & Imperatoris, & Patris sui, punie-
 tur. Intendamus ergo Iustitiæ, quæ nos inseparabi-
 lis comes, ad Deum sola perducet: & dum spiritus
 hos regit artus, infatigabilem militiam Deo milite-
 mus: stationes, vigiliasq. celebremus: congregiamur
 cum hoste, quem nouimus, fortiter: vt victores, ac
 deuicto aduersario triumphantes, præmiū virtutis,
 quod ipse promisit, à Domino cōsequamur, AMEN.

FINIS.

HIERONYMVS AD PAMMACHIVM.

*Qui inimicus est, etiā in scirpo nodum quarit: Amio-
 nis, praua quoque recta indicat.*